

מחקרים בלשון: לשון וחברה

רומנטיקה, חיזור וסקס בסלנג בלשון המדוברת

רוביק רוזנטל

אם לדון על פי השפה, דוברי העברית הישראלית, כדברי נתן אלתרמן, בורחים מרומנטיקה 'כמו מאש'. היא נתפסת כיבוא מאירופה של ראשית המאה העשרים, שתוקפו פג.

חיזורים בעבר ובהווה

עולם החיזור רגיש מאוד לשינויים תרבותיים וחברתיים. חברה המעודדת נישואין ובניית משפחה בגיל צעיר יוצרת עולם חיזור מעשי; תקופת החיזור מוגדרת ובדרך כלל פועלת על פי כללים ודגמים קבועים. בחברה פתוחה, שמתערער בה מוסד המשפחה, החיזור נפרש על פני שנים רבות וגם הכללים והיעדים שלו אינם תמיד ברורים. עם זאת, דווקא בחברות שמרניות נוצרת סביב החיזור הילה רומנטית, ובחיפוש הלא ממומש והכבול בכבלים נורמטיביים אחרי בת זוג נטענת עוצמה ארוטית רבה.

כל כמה עשורים מתחלפת התפאורה הלשונית ומספרת את סיפור החיזור בדרכה. תחום החיזור מוצג אם כן בעמודים אלה בדרך של אופציות לשוניות, המייצגות תקופות שונות וגישות שונות לחיזור. במקרה הישראלי ניתן לשרטט מעברים מהירים יחסית מדרכי חיזור שמרניות לדרכי חיזור פתוחות, אך החיזור הפתוח אינו בהכרח מהנה יותר או ארוטי יותר.

חוב תרבויות החיזור מיוצגות, כאמור, בשפה מעשית. המפגש המיני כשלעצמו מאבד את הקסם ומפנה את מקומו למטרות המפגש: קשר מיני או מציאת בן זוג לטווח ארוך או לנישואין. אם לדון על-פי השפה, דוברי העברית הישראלית, כדברי נתן אלתרמן, בורחים מרומנטיקה 'כמו מאש'. היא עצמה נתפסת כיבוא שתוקפו פג מאירופה של ראשית המאה העשרים. נאה דרש בעניין זה מנחם בגין, המצוטט בביוגרפיה שכתב עליו עופר גרוזברד:

'אסביר כיצד בימים ההם היה נער מחזר אחרי נערה. שניהם תלמידי תיכון, למשל, החזיקו תחת בית שחיים ספרים, והפלירט ביניהם התחיל כאשר הנער שאל את הנערה: "גברתי, מה הספר הזה שאת קוראת?" והיא הייתה מספרת לו את תוכנו, ואז הוא היה אומר לה במה דן הספר שהוא מחזיק בידו. על רקע ספרותי כזה היה מתחיל כמעט כל רומן. אני חושב שזו הייתה צורה נאה מאוד של חיזור, שעברה וחלפה לה מן העולם.'

מילות מפתח: רומנטיקה, חיזור, ארוטיקה, סלנג חרדים, סלנג של דייטים, סלנג של פיק-אפ

המאמר הוא פיתוח של הרצאה שהוצגה בכינוס האגודה הישראלית לשפה וחברה, יוני 2006. גרסה של המאמר תופיע בספרו הבא של המחבר: **הלקסיקון של החיים: שפות במרחב הישראלי**, הוצאת כתר, קיץ 2007.

רוביק רוזנטל הוא עורך כתב העת פנים היוצא על ידי הסתדרות המורים. מרכז הסדנאות לעיתונות בחוג לסוציולוגיה ומדעי המדינה באוניברסיטה הפתוחה. מאז 1997 מפרסם במעריב את הטור 'הזירה הלשונית'. חיבר ספרים על סלנג, בהם **מילון הסלנג הישראלי** (כתר, 2005), ועל בעיות החברה הישראלית.

האופציה הרומנטית

זמן פריחה: שנות הארבעים והחמישים.
דימוי מפתח: תיאטרון.
אפיונים: המילים מושאלות בדרך כלל מן השפות האירופיות, בעיקר צרפתית. הן טעונות ברמזים מיניים ורגשיים. הן אינן עוסקות במעשה המיני באופן ישיר, אך נתפסות כמהלך ארוטי, ומציגות את הצד המהנה והסוחף של מעשה האהבה.

רומן. קשר ארוך ומשמעותי. מקורו ביידיש וגרמנית. הביטוי המקביל באנגלית, romance מקורו לטיני. romance הוא סוג של יצירה ספרותית שעסק בעיקר בסיפורי אהבה, ומכאן הרחיב את משמעותו לקשר אהבה. הצימוד הזה התגלגל גם לגרמנית וממנה ליידיש. לשם השוואה, ניתן לראות איך בדורות הבאים הפך הרומן ל'סיפור': 'יש להם סיפור', ומאוחר יותר ל'קטע'. דוגמה לקשר בין רומן לתרבות אירופה אפשר למצוא בקטע של מנחם בגין שצוטט לעיל, וכן בשיר 'דומם עם זוג נאהבים' של מאיר אריאל: 'היה לנו רומן בקיץ שעבר/ בעברית בצרפתית עם תרגום הגוף/ היה לה מודיליאני אורגניל של צוואר/ ושיער של רנואר אדום אסוף'.

רנָדוּ. מפגש אהבים. מקור המילה בצרפתית, אך היא התקבלה בשפות שונות כמו אנגלית ויידיש. פועל שנגזר מהמונח, אך התיישן: הַרְנָדוּ.

פְּלִיֶּרְט. קשר רומנטי, בדרך כלל קצר ולא מחייב, אך בעבר המונח התייחס גם לקשר רומנטי בכלל. מקור המילה באנגלית והיא מציינת תנועה מהירה, נפנוף (אף אומרים על פרפרים שהם flirting from flower to flower). מאנגלית התגלגלה המילה לצרפתית, גרמנית ויידיש. נגזרו ממנה פועל: לפלרטט, ושם תואר: פְּלִיֶּרְטֵט. דוגמה לשימוש בביטוי ניתן לראות בפזמון 'החזיקי לנו אצבעות' משנות השישים, בביצוע רן אלירן: 'עכשיו האהבה שלנו מכוסה אבק היא/ עכשיו הזיכרונות שלנו נצבעו אפור/ ואם אני בוגד זמנית עם עוזי ועם חאקי/ הביני - זהו פלירט קטן, בסוף הרי אחזור'.

קוואליר. בן זוג לחיזור או מפגש אהבים. מילה צרפתית שמקורה לטיני, ופירושה אביר על סוס. אמי עליה השלום, שהייתה אלמנה, נהגה לומר לי מדי פעם בילדותי: 'היום נלך למשפחת כך וכך, ואתה תהיה הקוואליר שלי'.

פרפר. מחזר נצחי, בעקבות הביטוי האנגלי social butterfly, המתייחס לאדם שאינו יכול להתמיד במחויבות כלשהי. פועל גזור: התפרפר, שפירושו העיקרי בעבר היה ובילה עם נשים מחוץ לנישואין, משמעות נוספת, מאוחרת יותר: נעדר, התחמק ממפגש או משימה. השימוש במונח פרפר מגלה שבצד הביקורת על חוסר המחויבות הייתה גם אהדה לנושאי התכונה, שכן פרפר נחשב סמל ליופי ולשמחת חיים.

דון ז'ואן. מחזר נצחי, דמות מן הספרות הספרדית. גרסה ישראלית מאוחרת: דון ז'ואן דלה שְמאטָה.

קזנובה. מחזר נצחי, בעקבות ג'ובני ג'קומו קזנובה, הרפתקן איטלקי בן המאה ה-18 שהנציח בספרו 'זיכרונות' פרשיות אהבים רבות.

האופציה הקולקטיבית

תקופה:	שנות החמישים-שישים.
דימוי מפתח:	קואופרטיב.
אפיונים:	רוב המילים והביטויים באופציה זו הם עבריים. הם מייצגים מערכת שבה החיזור, ההתחברות והנישואין הם חלק ממערכת שבה הכללי והפרטי משתלבים לכאורה ללא קונפליקט. בתקופה זו נישאו הרוב בגיל צעיר, ומהלך החיזור נחשב מרכיב בהשתלבות הצעירים בחברה ובתפקידיה.
חבר/חברה. בן/בת זוג.	המילה חבר שימשה באותן שנים בעת ובעונה אחת בהיבט הבין-אישי (ידיד, בן זוג) ובהיבט הקולקטיבי (חבר קיבוץ או מפלגה, חבר הסתדרות, חבר לנשק). בחלקים שונים של החברה היא החליפה גם את בעלי ואת אשתי.
בחור/בחורה.	חלופה חביבה יותר לחבר: 'הבחור שלי', 'הבחורה שלו'.
התחיל אותה.	יזם קשר.
חברות.	קשר קבוע ומחייב, המוביל בדרך כלל לנישואין.
הציע חברות.	יזם קשר מתמשך במהלך מפגש חיזור.
יוצאים.	מקיימים קשר רומנטי. גם יוצאים קבוע . מילה המייצגת את הנטייה 'לכבס' את הפעילות הרומנטית, הנעשית בדרך כלל דווקא בחדרי חדרים.
בן לוקח בת.	תיאור ילדתי משהו של סצנת החיזור, על פי ריקוד ילדים מאותה תקופה.
הלבישה עליו שייבה (טבעת).	הביאה חתן לחופה. מיידיש: שייב, ואולי מהגרמנית Scheibe - לוחית, דסקית.
חִתְּנָת.	חיפוש בן זוג לנישואין במסגרת הצבאית. ביטוי שהתיישן.
חופולוגיה.	חיפוש בן זוג לנישואין באוניברסיטה.
יחידה 101.	נאמר על גברים העוסקים בחיזור במרץ אך בהצלחה מוגבלת: 'מנסים מאה, מצליחים אחת'.
נתן לה אסימון.	הייתה צעירה מדי בשבילו, נתן לה אסימון כדי שתתקשר לכשתגדל.

ימי הסטוץ.

לאופי הפורמלי והמתחמד לעתים של שפות החיזור באופציה הקולקטיבית התלוותה תמיד האפשרות של מפגש מיני מזדמן, מהיר וללא מחויבות.

סְטוּץ.

מפגש מיני מזדמן, מוכר גם מתקופות קודמות. מקור המילה בביטוי ביידיש, קיצור של 'עפעס טוט זיך' (במובן: משהו מתרחש [ואולי מן הביטוי: 'עס טוט זיך מעשים' - במשמעות דומה: מתרחשים דברים "רציניים"])). לידתה בשנות השלושים במשמעות 'מהומה, התרחשות'.

חפוז.

מפגש מיני מזדמן וחד-פעמי, אופייני כבר לשנות השבעים ואילך. תרגום שאילה מהביטוי המקביל קוויקי, באנגלית: quicky, שגם הוא היה בשימוש נרחב.

האופציה החרדית

תקופה:	לאורך הדורות האחרונים.
דימוי מפתח:	שטעטל.
אפיונים:	הביטויים הרווחים בתחום זה אופייניים לשפה החרדית כולה, תערובת של עברית ויידיש עם רמזים למקורות. מוקד השפה הוא תהליך השידוך, המעיד על מעורבות החברה המבוגרת בתהליך החיזור. החיזור מיועד לצורכי בניית משפחה, והוא נתפס כחלק מהמערכת המשפחתית והקהילתית. הוא נעדר אינטימיות, ויש לו מנגנון מסורתי קבוע.
שידוך.	תהליך מציאת בת זוג. גרסה אשכנזית: שידוך , במלעיל.
פרק האיש מקדש.	במקור התלמודי: הפרק השני במסכת קידושין. 'הגיע לפרק האיש מקדש' - בהשאלה: הגיע לגיל שבו אפשר להתחתן.
יש לי רעיון לגבי...	לשון נקייה לכוונת שידוך.
שוברים לו את הדלת.	צעיר מבוקש לנישואין.
קשה זיווג.	צעיר שקשה למצוא לו שידוך; על פי 'קשה לזווגם כקריעת ים סוף', מסכת סנהדרין כב, ע"א.
שומעת.	צעירה דתית שהגיעה לגיל הצעות נישואין. גם בציבור הדתי-לאומי.
הם רוצים לראות אותך.	לאחר שמשפחת הצד השני ביררו וקיבלו מידע מבטיח על החתן או הכלה, עוברים הצדדים לשלב הבא, ומבקשים לפגוש אישית את המיועד או המיועדת.
המיועדת.	הנערה המועמדת לשידוך.
פגישה.	פגישת שידוכין בין החתן המיועד לכלה המיועדת.
וורט.	הסכמה על אירוסין. מילולית ביידיש: מילה, וגם: הבטחה, התחייבות בשבועה ('געבן אַ וואָרט' - 'לתת את המילה', להבטיח חגיגית).
סגר שידוך.	התארס.
תנאים.	טקס האירוסין.

גמ"ח אחותך

החברה הדתית-לאומית, המושפעת מרוחות החברה הכללית, משתמשת באופן חלקי בביטויים הנהוגים אצל החרדים, כמו שידוך ושומעת, אך מייצרת גם ביטויים משלה, שבהם שזורה אירוניה עצמית מסוימת.

גמ"ח אחותך.

חיפוש בת זוג באמצעות ידיד; גמ"ח, ראשי תיבות: גמילות חסדים, מייצג את האופי הקהילתי והתומך של החברה הדתית, אבל מכיל רמז אירוני על השיטה כולה.

שומר נגיעה.

מתייחס באופן כללי לרווק הנזהר מכל מגע פיזי עם אישה, וכן לבני זוג לפני הנישואין הנמנעים ממגע כלשהו. אורי אורבך מספר על כינוי מן העבר בעניין זה: זוג חקלאי, כלומר, זוג צעירים רווקים המטיילים במרחק מה זה מזו. 'למה חקלאי? כי טרקטור יכול לעבור ביניהם'.

רננה.

בחורה דתית שעדיין לא מצאה חתן. ראשי תיבות: רווקה נטולת נסיך החלומות. ביטוי אירוני אופייני לעליית מספר הרווקות במחנה הדתי-לאומי.

אופציית הדייטים

תקופה: שנות התשעים ואילך.
דימוי מפתח: סופרמרקט.
אפיונים: בקבוצה זו ניכרת ההשפעה המכרעת של האנגלית. המילים והביטויים מציגים עולם צרכני, פונקציונלי ולא ארוטי. קיימת עמימות ביחס למטרת הדייטים: קשר מזדמן, קשר יציב, נישואין? תרבות הדייטים השתלבה בתקשורת האינטרנטית ומתאימה לה.

דייט. פגישת חיזור; בן זוג לפגישת החיזור. פירוש המילה האנגלית date הוא 'תאריך', ובהקשר זה: פגישה שנקבעה מראש, ואין בשימושה כאן התייחסות למטרת הפגישה. מיזוג האירוע והאדם (בביטוי 'הדייט שלי') מגביר את אפקט התיוג. ביטויים נלווים: בְּלִינְד דֵיט (פגישה עיוורת), דָּאָבְּל דֵיט (שני זוגות במפגש אחד).

דייטינג. פעולת היציאה למפגש או מפגשי חיזור. הביטוי מציג זאת כפעילות מתוכננת ולא בהכרח מהנה. הוא מופיע במשמעות זו כבר באנגלית.

פנויים-פנויות. שם כללי לתופעה, וגם לאנשים האמורים להשתתף בתהליך של חיפוש בן זוג. בעל אופי של פרדיגמה ותיוג. גם: פנוי להובלה, דימוי מתחום השיווק. ביטויים נוספים: סינגלס, בודדים, יחידים.

תפוס. אדם שאינו אמור להשתתף בתהליך החיפוש. גם הוא מוצג כמרכיב בפרדיגמה.

צמוד. אדם המופיע בציבור כבן זוג.

בוֹיִפְרֵנְד. חבר קבוע. גם בין בני זוג הומוסקסואלים.

ידיד. בן זוג מן המין האחר שלא למטרות מין. מושפע מהקלישאה האמריקנית let's just be friends, כאשר הקשר אינו מתפתח כשורה.

יזיז. האות ד' בידיד מוחלפת בד'. בן זוג למטרת מין ללא מחויבות או קשר מתמשך, אך לאורך תקופה. חידוש מקומי של הצמד גרייניק ואלתרמן. המרה באות ז' כדי להעניק לביטוי משמעות מינית נהוגה במקרים אחרים, כמו במילה תענוז. יזיז משמש מעין חלופה או אופציית-משנה לתרבות הדייטים שנועדה לשחרר את המשתתפים בה מעול יצירת קשרים חדשים או מתמשכים. ביטוי מקביל באנגלית: booty call.

זווית על מישהי. סיטואציה נוחה לפתיחת מהלך חיזור.

- מדף.** מי שמצוי במצב של חיפוש ומוכנות לדייטים. על פי אשכול נבו ('נפרדנו טראח'), זה הזמן לחפש את 'הכי יפים, הכי מעניינים והכי סקסיים על המדף'.
- שוק הבשר.** ביטוי בוטה וביקורתי המתייחס לסצנת הדייטים.
- לעשות שוק.** לחפש בן זוג באמצעות דייטים. מתייחס לאופי הצרכני-שיווקי של האופציה, ברמז לשוק הבשר.
- אצלי או אצלך.** שאלת מפתח לאחר הבשלת מפגש החיזור. מציגה כוונה מינית.
- רְזוּמֶה.** הצגה של בן-זוג-לדייט את עצמו ואת קורות חייו; שאול מתחום חיפוש עבודה. אנגלית, מצרפתית: résumé.
- רִיבֹּאונד.** בן זוג חדש מיד לאחר פרידה. אנגלית: rebound, מוכר מתחום הכדורסל.
- סְטוֹפֶר.** הזמן החולף מן הפרידה ועד ההחלמה. stopper - באנגלית תקנית: פקק. בסלנג אמריקאי: 'קלף הצלה' (במשחק קלפים); שחקן בייסבול הנשלח למגרש להציל את קבוצתו ברגע מכריע.
- בְּתוּלָּת.** מסיבה למי שלא קיים יחסי מין זמן ממושך. מיזוג: בתולים + הולדת.
- יש הרבה דגים בים.** משפט מפתח שנועד לנחם מי שנכשל בקשר רומנטי. על פי שיר בריטי של להקת דה-מרוולס.

אופציית הפיק-אפ

שנות האלפיים.	תקופה:
זירת ציד.	דימוי מפתח:
שפת הפיק-אפ מיובאת בדרך כלל מהאנגלית-האמריקאית. זו שפה משימתית עם יסודות של שפה שיווקית-עסקית; היא אינה ארוטית, אלא מינית-פיזית במופגן.	אפיונים:
שם כללי לתופעת המפגשים בבארים לצורך מפגש מיני מידי ללא כוונה ליצירת קשרים מתמשכים. שפת הפיק-אפ מציגה שיטה שלמה, הכוללת תכנון, הוראות פעולה, מצבי יסוד, קודים ואווירת משימה שיש להשלים בהצלחה. המקור אנגלי: pick-up - מילולית: 'לקיחה', 'איסוף', כמו בביטוי pick me up - אסוף אותי (לצורך הסעה, למשל), וגם במשמעות לעיל (בן-זוג מזדמן).	פיק-אפ.
אתר מקובל למפגשי פיק-אפ.	פיק-אפ בר.
התמכרות למפגשי פיק-אפ.	פיק-אפ מאניה.
משפטי פתיחה מקובלים במפגשי פיק-אפ.	פיק-אפ ליין.
אמן פיק-אפ, גבר המתמחה בתחום ונוחל בו הצלחות. כנראה בעקבות אנגלית: p.a - pick-up artist	א"פ.
גבר שאינו נוחל הצלחה, חסר כישורי פיק-אפ. בעקבות ראשי התיבות באנגלית average frustrated chump - afc (גבר מתוסכל ממוצע).	א.פ.ס.
מסר בין גברים בסצנת הפיק-אפ: בחורה המוכנה למין. אנגלית: hot babe, או בראשי תיבות: hb.	הוט בייב.
מסע חיפוש, מיזוג אנגלית (cruise) וסלנג אמריקאי: schmooze - פטפוט על דא ועל הא, רכילות. המקור בסלנג גרמני, במובן דומה: Schmusen. (מצוי גם ביידיש: שמועסן).	קרוז אַנד שְמוּז.
לצאת למשימת פיק-אפ. כנראה בעקבות search.	לֶסְרֵג'.
הפרטנר שאתו יוצאים למשימת פיק-אפ. מאנגלית: wing, כנף.	ווינג.
מצב פיזי ונפשי של הגבר המתאים לפיק-אפ ונחשב בעל השפעה על נשים. אנגלית: sex-state.	סֶקְסְטֵיט.
סימן התעניינות מצד המועמדת לפיק-אפ. ראשי תיבות: indication of interest.	.ioi

מכשול אנושי בין הגבר לבין מושא החיזור. בסלנג אנגלי: זין. cockblock. cock	קוקבֶּלֶק.
משמעו איפוא: חוסם זין, חוסם זיון.	
סיפור של הגבר שנועד להביא את בת הזוג לעוררות מינית. אנגלית: pattern	פֶּאטֶרן.
(כנראה מעגת הארטילריה: פיזור הפגיעות סביב מטרה).	
מבט מוקסם של אישה בגבר. ראשי תיבות: doggy dinner bowl (מבט של	.ddb
כלב בקערת המזון שלו).	
התקרבות לבחורה כדי לבדוק את מידת ההתנגדות שלה. אנגלית: kiss test	קיס טֶסט.
(מבחן נשיקה). גם בראשי תיבות: kt.	
הסכמה בין בני זוג בפיק-אפ על המהלך הבא. מאנגלית: close.	סגירה.
גבר בפיק-אפ באר.	פריט.
זיהוי גברים 'שווים' בכניסה ראשונה לפיק-אפ באר.	פוטנציאלים.
גבר ראוי, ראשי תיבות: שווה זיון.	שְׂוֹאזי.
גבר ראוי עד מאוד.	אָשכי.
שאלת קוד במפגש חיזור הומוסקסואלי, בעיקר ברשת: אקטיבי או פסיווי?	אָק או פֶּס.
שאלת קוד במפגש חיזור הומוסקסואלי, בעיקר ברשת. ממוקם: מי שיכול	ממוקם או נייד.
להציע אתר מפגש, מי שאינו יכול להציע זאת.	